

AMO.CZ

ČERVEN 2019

POLICY PAPER | 09

Čína v Parlamentu České republiky v letech 1993-2018

Alžběta Bajerová, Ivana Karásková

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Shrnutí

- Za posledních 25 let se česká politická debata o Číně výrazně proměnila. Je diverzifikovaná, věcná a konkrétní.
- Tento obecný trend v debatě o Číně lze vnímat jako pozitivní, protože umožňuje komplexní pochopení čínské zahraniční politiky a čínských ambicí v České republice a regionu střední a východní Evropy.
- Přestože pozornost věnovaná Číně ze strany českých poslanců a senátorů roste, **téma Číny stále stojí na okraji zájmu.**
- Mapování české politické debaty o Číně v Parlamentu České republiky potvrdilo předpoklad, že **vládní strany (bez ohledu na politické směřování) hovoří o čínských investicích a přístupu na lukrativní čínský trh pozitivně. Opoziční strany jsou ve vnímání Číny negativnější, více se zaměřují na porušování lidských práv v Číně a poukazují na autoritářský charakter čínského režimu.**
- Politická linie debaty o Číně tak v České republice sleduje spíše rozdělení mezi vládou a opozicí než mezi pravicí a levicí.

Doporučení

- Politické strany by měly alespoň na půdě parlamentu **deideologizovat debatu o Číně**. Přestože kritika čínského jednání v České republice je v posledních letech konkrétnější, emočně zbarvený podtón může vyústit v nepřesnosti v úsudku, promítnout se do zvažovaných kroků a také celou debatu o Číně delegitimizovat.
- Průvodním pozitivním aspektem současné debaty je **návrat k důležitým tématům porušování lidských práv, útisku minorit na čínském území a všeobecnému omezení svobod v Číně**. Poslanci by měli nadále věnovat těmto tématům pozornost.
- Politické strany by se měly **vyvarovat vnímání lidských práv a ekonomické diplomacie jako dvou vzájemně se vylučujících kategorií**, které umožňuje bezmyšlenkovité odmítání argumentů politických oponentů. Jelikož se tento narativ v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky opakovaně vrací již od devadesátých let, je třeba na něj upozornit a varovat před jeho možnými riziky.

Obraz Číny v Parlamentu České republiky: metodologie výzkumu

Čínská lidová republika představuje v českém parlamentu specifické téma, které prošlo od roku 1993 zajímavým vývojem. Na rozdíl od Ruské federace či Evropské unie **nebyla Čína vždy ústředním tématem politických debat, naopak se po dlouhou dobu pohybovala spíše na okraji politického zájmu**. Geograficky, politicky i kulturně vzdálená Čína figurovala v politických diskuzích až do konce první dekády 21. století jako předmět přirovnání či referencí – ať již negativních, odkazujících na porušování lidských práv, nebo pozitivních, poukazujících na její rychlý ekonomický vývoj.

Čína se České republice přiblížila sama, když v roce 2012 projevila ekonomický i politický zájem o region střední a východní Evropy. Aktivita Číny v regionu způsobila, že se debata o ní stala specifitější, zároveň však také více polarizovaná. **Část politiků novou čínskou regionální agendu rámovala jako ekonomickou příležitost pro Českou republiku,** jiné politické skupiny mezitím poukazovaly na rizika spolupráce s Pekingem.

Zda jeden z trendů v rámování spolupráce s Čínou převáží (nebo se debata postupem času neutralizuje), mohou s jistotou ukázat až následující roky. Vývoj posledních měsíců, jemuž dominuje téma bezpečnostního rizika čínských výrobců technologií, však naznačuje, že **období optimistického politického sbližování s Čínou bylo pouze krátkou výjimkou.** Český diskurz o Číně se ovšem nevrací zpět do období výhradně negativního vnímání a ideologicky podbarvených přirovnání, nýbrž se dialekticky posunul na zcela novou úroveň.

První výzkum ChinfluenCE¹, který zmapoval mediální obraz Číny v České republice, Maďarsku, na Slovensku a v Polsku přinesl zajímavé poznatky o tom, jak je konstruován diskurz o Číně v zemích Visegrádské skupiny, kdo jej ovlivňuje a proč. Při komparaci zejména s Maďarskem² vynikne, že zatímco v Maďarsku je mediální i politická debata o Číně jednodimenzionální, zaměřená na ekonomické otázky a rozvoj bilaterálních obchodních vztahů, **český diskurz je odlišný v důrazu, jaký ve vztahu s Čínou tradičně klade na problematiku lidských práv.** Srovnání mediálního a parlamentního diskurzu ukazuje, že **česká média se tématu věnují s výrazně větší intenzitou, než tomu je na půdě parlamentu.** V Česku zároveň mediální diskurz nekopíroval trend nárůstu pozitivních výroků na půdě Poslanecké sněmovny, naopak se spíše proti vývoji v daném období vymezil.

Výzkum obrazu Číny na půdě českého parlamentu na výsledky mediálního mapování navazuje. Český tým ChinfluenCE zkoumal diskurz o Číně prostřednictvím kvantitativní analýzy plenárních schůzí, jež se věnovaly Číně, na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu a Senátu ČR. Jeho **cílem bylo popsat přístup k Číně u jednotlivých parlamentních politických stran, v jejich řadách identifikovat aktéry zodpovědné za definování agendy vůči Číně a zároveň najít klíčová témata, kterým se politická debata o Číně věnovala.** Časové rozpětí výzkumu pokrylo 25 let, od vzniku samostatné České republiky v roce 1993 až do

¹ Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi a Matej Šimalčík. Central Europe for Sale: Politics of China's Influence. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018, https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf; Ivana Karásková. Vytváření procínské agendy v Česku: aktéři, jejich role a vazby. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/06/AMO_Vytváření%20C3%AD-proč%C3%ADnské-agendy-v-Česku-aktéři-jejich-role-a-vazby-.pdf.

² Komparativní text viz Ivana Karásková, Alžběta Bajerová a Tamás Matura. Images of China in the Czech and Hungarian Parliaments. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2019, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2019/03/AMO_Panda-huggers-or-dragon-slayers.pdf.

prosince roku 2018. Takto dlouhé časové období umožnilo sledovat celý vývoj diskurzu o Číně v České republice, stejně tak jako reakce politiků na změny v mezinárodním prostředí. **Současně výzkum parlamentního diskurzu o Číně představuje doposud jediný příspěvek k mapování české politické debaty o Číně v tak dlouhém časovém rámci a prostřednictvím kvantitativní i kvalitativní analýzy.**

Data byla získána manuálně z digitalizovaných stenozáznamů plenárních schůzí, jež jsou veřejnosti dostupné prostřednictvím Parlamentní knihovny³. Dataset, který byl získán zadáním vyhledávacího řetězce⁴, obsahoval několik tisíc přepisů projevů ze zasedání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Přepisy byly následně rozděleny na relevantní a irelevantní. V prvním kole byly vyřazeny všechny zcela nerelevantní stenozáznamy⁵ a ponechány pouze ty, v nichž byla skutečně zmiňována Čína. Ve druhém kole byly vyřazeny všechny projevy, v nichž zmínky o Číně nebyly relevantní (např. výčet signatářů mezinárodní úmluvy). Detaily tohoto procesu byly v jeho průběhu zaznamenávány a systematizovány v jednotný kódovací manuál. Konečný objem relevantních přepisů projevů na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR využitých k analýze byl méně než 500. Analyzováno bylo také více než 100 digitalizovaných záznamů ze zasedání Senátu. Kvůli nízkému počtu dostupných záznamů ze schůzí v horní komoře Parlamentu lze však tendence v přístupu k Číně číst bezpečně pouze z dat sesbíraných z Poslanecké sněmovny. V tomto textu ovšem data Senátu zmiňujeme alespoň pro přibližnou ilustraci debaty o Číně probíhající na jeho půdě.

Analýza parlamentních debat postihla jak kvantitativní, tak kvalitativní rovinu⁶. Autorky nejprve identifikovaly témata, o nichž poslanci a poslankyně ve vztahu k Číně hovořili, mapováním klíčových slov a jejich následnou analýzou. Obsahově příbuzná klíčová slova byla později pro přehlednost sloučena do větších tematických kategorií (např. problematika dětské práce v Číně, nuceného odebrání orgánů vězňům apod. se nachází v kategorii lidská práva). Výzkum také identifikoval sentiment daných výroků jednotlivých poslanců. Polarita výroků nabývala pouze tří možných hodnot – byla určována jako neutrální, pozitivní nebo negativní vůči Číně. Pozitivní sentiment byl přidělen výročkům, které Čínu zobrazují v pozitivním kontextu, ať už šlo o volená adjektiva či vlastní volbu tématu (např. výčet důvodů, proč je Čína pro Českou republiku významnou ekonomickou příležitostí). Negativní sentiment byl připsán výročkům, které byly k Číně explicitně kritické či hovořily o tématech, jež sama o sobě nesou negativní konotace (např. násilné a nucené odebrání orgánů praktikujícím hnutí Falun Gong). Za neutrální výroky pak byly považovány všechny výroky, které nenesly žádný emoční náboj, obsahovaly současně pozitivní i negativní sentiment nebo u nichž nebylo možné identifikovat žádné pozitivní nebo negativní zabarvení (např. výčet ekonomických dat). V tomto bodě je třeba explicitně varovat, že autorky se nezabývaly objektivitou výroků ani nezkoumaly pravdivost toho, co je řečeno o Číně. Stejně tak je třeba podotknout, že fakt, že některý poslanec nebo poslankyně explicitně hovořili o negativních tématech, z nich nedělá a priori kritiky Číny. Vypovídá to pouze o tom, že v debatě v Poslanecké sněmovně nebo Senátu ČR nadnesli toto téma nebo na něj reagovali.

³ Viz <http://www.psp.cz/sqw/text/dotaz2.sqw>.

⁴ Klíčová slova “Čína, Číně, Činou, čínský, čínská, čínské, Číňan, Číňané, Čínu, Číny”.

⁵ Např. záznamy hovořící o „čínech“.

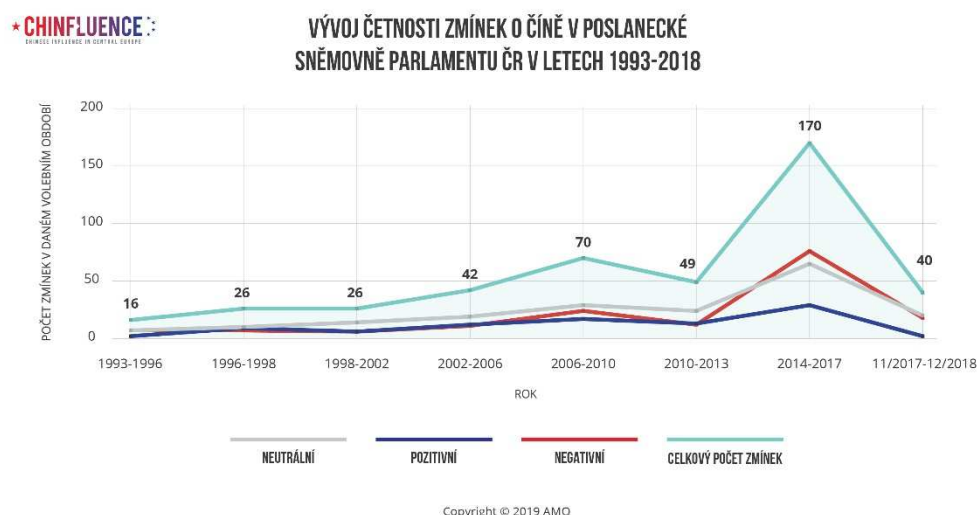
⁶ Autorky použily stejnou metodologii jako u předchozí mediální analýzy, viz Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi a Matej Šimalčík. *Central Europe for Sale: Politics of China's Influence*. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018, https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf

Proměna parlamentního diskurzu o Číně během uplynulých 25 let

Česká debata o Číně prošla mezi lety 1993 a 2018 velmi výraznými změnami. Pozitivní komentáře týkající se Číny během osmi parlamentních období výrazně fluktovaly, od téměř zanedbatelného procenta až po třetinu všech vyjádření o Číně. Naproti tomu negativní zmínky se objevovaly konstantně napříč všemi osmi volebními obdobími. Z toho lze usuzovat, že bez ohledu na snahy o nastolení vstřícného přístupu k Číně existuje na české politické scéně k takovémuuto postoji setrvalá (byť proměnlivá a v různých obdobích odlišně silná) opozice. V obou obdobích, v nichž zaznamenáváme větší množství pozitivně laděných výroků, vzrostla v reakci také kritika Číny, a to do té míry, že počet negativních projevů převýšil pozitivní. Tato dynamika vede ke stejnému závěru, k jakému došel projekt ChinfluenCE při analýze mediálního diskurzu – česká debata o Číně je polarizovaná a reaktivní.

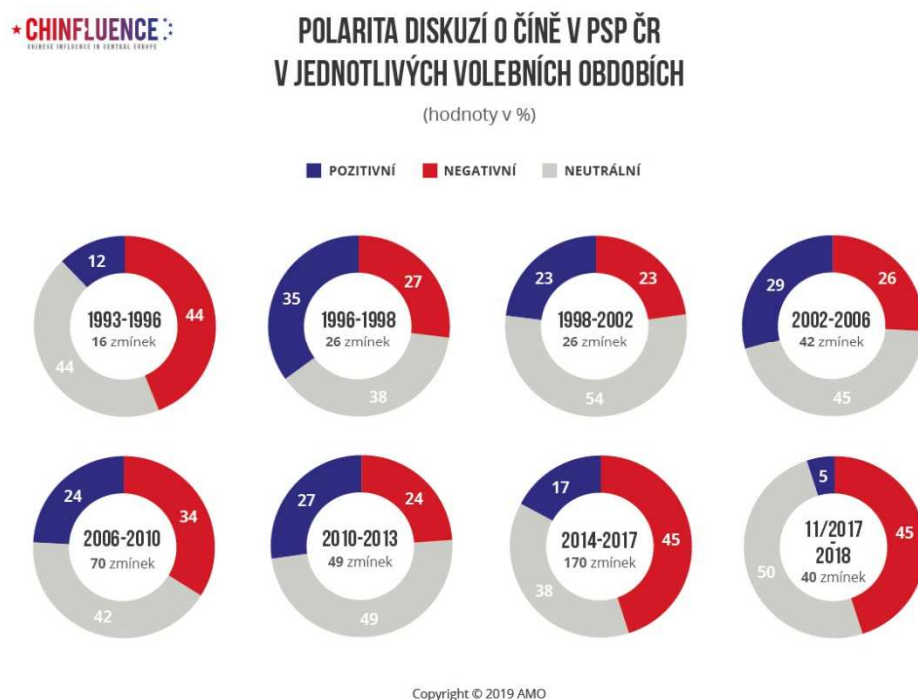
Graf 1: Vývoj četnosti zmínek o Číně v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v letech 1993-2018

Pozitivní zobrazení Číny je v obecném měřítku úzce propojené s tématy rostoucí čínské a české ekonomiky, resp. příležitostí pro její rozvoj. V pozitivním přístupu k Číně lze tedy hledat spíše komerční pragmatismus než ideologické přesvědčení velkého množství politiků. Výjimku tvoří menší skupina poslanců a poslankyň, kteří jsou Číně nakloněni i v dalších oblastech, jako například ve stejném pohledu na důležitost nebo charakter lidských práv, roli lidských práv v kritice Číny ze strany západu (poukazování na uplatňování „dvojího metru“ v přístupu k Číně v kontrastu s přístupem západních zemí k jiným režimům porušujícím lidská práva, jako je např. Saúdská Arábie). Základ této skupiny tvořili poslanci a poslankyně Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), vytrvalí podporovatelé Číny v politických otázkách a chápání lidských práv a také odpůrci lidskoprávně definované agendy zahraniční politiky České republiky.

Graf 2: Polarita diskuzí o Číně v PSP ČR v jednotlivých volebních obdobích

Česká politická debata o Číně na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se obecně zintenzivnila s rozvojem vztahů mezi Českou republikou a Čínou po roce 2012, kdy Čína vytvořila formát regionální spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy známý jako 16+1⁷. Ačkoliv česko-čínské vztahy byly nejprve rámovány zjevným nárůstem pozitivních výroků o Číně v období mezi lety 2013 a 2017, v současnosti se český parlamentní diskurz vrací zpět ke kritice Číny, jež byla typická pro první polovinu 90. let minulého století.

Diskurz tak prošel vývojem nejen v čase, ale také tematicky. Následující graf ukazuje klíčová slova a kategorie, jimž poslanci a poslankyně na půdě Poslanecké sněmovny v souvislosti s Čínou věnovali pozornost. Nejčastěji zmiňovaná byla Čína v kontextu svého vlivu na světové dění – v rámci vztahů s Evropskou unií, NATO, OSN nebo jednotlivými zeměmi (z toho nejvíce s USA, Ruskem nebo Indií). V mnoha případech však šlo pouze o výčet jednotlivých zemí, noticku ke spolupráci nebo hrozbě konfliktu, nebo o reference, nikoli o skutečnou, hlubokou debatu ke globálním otázkám. Česká a čínská ekonomika byly zmiňovány s prakticky totožnou četností a je zajímavé, že zcela stejně byla zastoupena kategorie lidských práv (přičemž zde poslanci diskutovali velkou šíří otázek, počínaje odebráním orgánů vězňům, nakládání s etnickými, náboženskými a sexuálními menšinami a dětskou prací konče). Dalším hojně zastoupeným tématem byl import čínského zboží, export do Číny a deficit ve vzájemné obchodní bilanci. Otázky bezpečnosti (varování tajných služeb před působením čínské rozvědky na českém území, otázka technologií Huawei atd.) se objevovaly poprvé v Poslanecké sněmovně mezi lety 2006 až 2010.

⁷ Po přistoupení Řecka v dubnu 2019 také jako 17+1.

Graf 3: Zastoupení témat zmiňovaných v souvislosti s Čínou v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (1993-2018)

Copyright © 2019 AMO

Detailnější rozbor proměny čínského diskurzu na půdě českého parlamentu ukazuje, že **Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR začala svoji nezávislou existenci** v roce 1993 **s jasnou normativní vizí ve vztahu k Číně**. Čína sice byla tématem diskuzí poslanců a poslankyň, ale pouze okrajovým – mezi lety 1993 a 1996 bylo zaznamenáno pouze 16 výroků týkajících se Číny, přičemž polovina takových případů je tvořena letnými zmínkami či přirovnáními, a **nelze** tak ani **hovořit o skutečné politické debatě**. **Tematicky v tomto období převažuje otázka lidských práv**. Při bližším prozkoumání se však ukázalo, že nešlo o analýzu situace v Číně, nýbrž že bylo toto téma nadneseno ve spojení s cestou tehdejšího premiéra Václava Klause do Číny. Výrok Vratislava Votavy (KSČM) dokumentuje charakter diskuze:

„Přesto jste, pane premiére, nastolil otázku lidských práv, a to ještě způsobem přinejmenším diskutabilním, při své návštěvě v Čínské lidové republice. Že to byl skutečně diskutabilní způsob mohu doložit tím, že vzbudil velmi rozpačité, velmi problematické reakce v tisku, že byl i předmětem vašeho jednání s panem prezidentem.“⁸

⁸ Vratislav Votava, Poslanecká sněmovna, období 1993-1996, 24. schůze, část 19/28, 3. 11. 1994.

Další diskutovaná témata čítala **zbraně hromadného ničení, návštěvu tchajwanského premiéra či komunismus**. Obliba přirovnávání poslanců KSČM k členům komunistické strany Číny byla v první polovině sledovaných období nemalá, jak ukazuje například výrok poslance Oldřicha Vrchy za Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ):

„Pokud [by] se stalo, [že] do čela státu by byl zvolen některý z bývalých komunistů, pak by se náš stát jako jediný v Evropě mohl rovnat takovým, jako je Kuba, kde je komunistický představitel Fidel Castro, a případně komunistické Číně.“⁹

V prvním období Poslanecké sněmovny Parlamentu negativní komentáře vůči Číně dosáhly 44 %, zatímco pozitivních bylo pouze 12 %. Je však třeba mít na paměti, že zmínek o Číně bylo do roku 1996 nejméně ze všech sledovaných volebních období. **Čína byla ignorována, spíše než vnímána jako nepřítel.**

V horní komoře Parlamentu panovala podle dostupných dat odlišná situace. Senát naopak rezoluci k porušování lidských práv v Číně přijal v roce 1998, a to téměř jednoglasně – proti byl pouze jediný senátor. V prvních pěti obdobích, od roku 1996 do roku 2004, se dle dostupných dat v Senátu hovořilo o Číně pouze čtrnáctkrát, z toho třináctkrát v prvním období samotném, což není dostačující korpus pro interpretaci. Nicméně z nalezených výroků jich **drtivá většina hovořila o Tibetu, lidských právech, komunismu v Číně a přístupu české zahraniční politiky k těmto tématům.** Na ekonomiku za celé první období odkazuje pouze jediná zmínka. K převážně hodnotovým otázkám týkajícím se Číny se pak Senát vrátil v období po roce 2014.

V druhém volebním období (1996–1998) byl počet vyjádření o Číně na půdě Poslanecké sněmovny 26, přičemž procento pozitivních převažovalo nad procentem negativních výroků. V diskurzu ovšem **nebyl patrný žádný podstatný obrat** – změna v poměru pozitivních a negativních výroků spíše odráží absenci skutečné politické debaty o Číně, kdy pouze několik výroků dokáže pozměnit výsledky za celé období.

Tematicky se ve vztahu k Číně mezi nejdiskutovanější témata dostala **ekonomika**, což koresponduje s poklesem hospodářského růstu, kterému Česká republika v tomto období čelila. **Zmiňovaná byla ovšem z části opět v kontextu debaty o lidských právech, jejichž prosazování mělo dle některých poslanců poškozovat české exportní šance.** Poslanci a poslankyně často poukazovali například na „dvojí metr“, který měla Česká republika údajně zaujímat vůči Číně oproti jiným režimům porušujícím lidská práva. Tato kritika přicházela převážně od poslanců KSČM či SPR-RSČ (viz níže Jan Vík). Právě tyto narativy tvořily základ pozitivních výroků týkajících se Číny.

„Nedávno opět navštívil tibetský dalajláma Českou republiku, lépe řečeno, navštívil Václava Havla. (...) Čína pouze upozorňuje, že neuvážené Havlovy aktivity mohou mít negativní vliv na ekonomickou spolupráci, která je pro nás stěžejní. Nevím jak vy, pane premiére, ale já jsem toho názoru, že hlava státu by měla na prvním místě dbát na zájmy vlastní země.“¹⁰

Politika tehdejšího prezidenta Václava Havla, který často oficiálně přijímal dalajlámu v České republice a vyjadřoval podporu snahám o větší autonomii Tibetu,

⁹ Oldřich Vrchy, Poslanecká sněmovna, období 1993–1996, 2. schůze, část 6/7, 26. 1. 1993.

¹⁰ Jan Vík, Poslanecká sněmovna, období 1996–1998, 15. schůze, část 32, 16. 10. 1997.

tvořila základ takto laděných výroků, ale nacházela na půdě Poslanecké sněmovny i zastání. **Nízký počet výroků v tomto období však mohl být dán i tím, že poslanci necítili potřebu bránit tehdy dominantní přístup k Číně proti opozičním poslancům KSČM a SPR-PRČ, kteří byli v jeho kritice osamělí.** To ilustruje i následný výrok poslankyně Drahoslavy Bartoškové za ODS:

„Naopak bychom export neměli považovat za takový fetiš, který by nám měl bránit ve vyjádření stanoviska k porušování lidských práv v Číně a v Tibetu.“¹¹

V období z let 1998–2002 lidská práva z výčtu negativních projevů vůči Číně již zcela zmizela. Ačkoliv negativní výroky stále představovaly 23 % všech zmínek o Číně, z kvalitativního pohledu nejde o nijak soustředěnou kritiku. 100 % negativních výroků je tvořeno pouhými referencemi vůči Číně. Pozitivním výroků v tomto období dominovaly komentáře k čínské ekonomice a ani tentokrát nechyběla tradiční kritika politiky zastávání se lidských práv v neprospěch české ekonomiky. Tentokrát však **opozice hájící lidskoprávní agendu na půdě Poslanecké sněmovny neodpovídala. Tón debaty v tomto období demonstuje výrok Karla Vymětala za KSČM:**

„Co je nám platné úspěšné úsilí našich exportérů a jejich odborníků v soutěži o získání kontraktů na dodávku např. výstavby elektrárenských bloků elektrárny Šen-tou v Číně, když si pan prezident posedí s dalajlámou, na návštěvu si přijede místopředseda vlády Tchaj-wanu a veškeré úsilí je obráceno vníveč.“¹²

Celkově se však debata o Číně před koncem milénia dá považovat za neutralizovanou. Neutrální výroky se týkaly ekonomiky, není mezi nimi však patrná žádná konkrétní agenda. Zároveň jsou tvořeny převážně referencemi či užíváním Číny jako příkladu.

Nástup Číny coby vyhraněného tématu lze pozorovat zhruba od čtvrtého volebního období mezi lety 2002 až 2006. Česká republika v roce 2006 podepsala s Čínskou lidovou republikou **dohodu o podpoře a ochraně investic.** Tento dokument vyvolal v Poslanecké sněmovně odezvu, ať už šlo o neutrální, pozitivní či negativní ohlasy. Rozdíl oproti předchozím obdobím představuje fakt, že **kritika ekonomických elementů již nebyla navázaná na problematiku lidských práv, ale týkala se přímo konkrétních aspektů ekonomických vztahů,** jejich drtivá většina tedy spadala do kategorie neutrálních vyjádření.

V tomto období se zmínky o lidských právech objevovaly sporadicky, například při hlasování o **vyslovení důvěry vlády,** debatě o **novele trestního zákona** a při **řešení situace čínských žadatelů o azyl.** Pozitivní výroky nebyly opět sjednoceny okolo jedné agendy. Zajímavostí však je, že se **v tomto období objevují první vlašťovky narativu o příchodu čínských investic,** jak ukazují následující výroky Petra Lachnita z ČSSD:

„Byly vykonány návštěvy na vysoké mezinárodní úrovni, kdy k nám čínští představitelé přijeli a kdy – neřeknu asi žádné tajemství, že Čína má v úmyslu v České republice vysokým způsobem investovat, jakkoliv ty investice přicházejí řekněme s určitým zpožděním. Ale prosím, je to velký stát a může mít reakce opožděné; ti malí musí být vždycky rychlejší, aby uhájili své místo na slunci.“¹³

¹¹ Drahoslava Bartošková, Poslanecká sněmovna, období 1996–1998, 23. schůze, část 121, 27. 3. 1998.

¹² Karel Vymětal, Poslanecká sněmovna, období 1998–2002, 13. schůze, část 4, 11. 5. 1999.

¹³ Petr Lachnit, Poslanecká sněmovna, období 2002–2006, 54. schůze, část 113, 9. 3. 2006.

„Čínská lidová republika, ať chceme nebo nechceme, se stává a stane se během příštích deseti let dalším centrem světového dění. (...) Já se domnívám, že za této situace je naprosto pošetilé si zavírat cestu k této v podstatě tržní oblasti, protože se nejedná o stát, nejedná se o ideologii. (...) Já si přeji, aby Česká republika byla přítomna v Číně.“¹⁴

Ve stejném období (2004-2008) se zvýšil i počet výroků o Číně v Senátu, byť 70 % z nich jsou letnými zmínkami. Nejvíce se objevují neutrální vyjádření o Číně ve spojení s ekonomikou a navázáním česko-čínských vztahů. Přestože i zde je patrných mnoho kritických komentářů o Číně, jde spíše o její percepci coby **hospodářské konkurence** v různých odvětvích, nespokojenost se záplavou českého trhu levnými výrobky a také o problematiku ekologie a znečišťování ovzduší. **Nevýraznost lidskoprávní tematiky je v daných letech patrná v obou komorách parlamentu.**

Parlamentní diskurz v letech 2006 až 2010 byl poznamenán ekonomickou krizí, její řešení ovšem překvapivě netvořilo základ výroků o Číně, byť ji čeští poslanci a poslankyně (skrže zmínky a přirovnání) opakovaně rámovali jako významnou ekonomickou mocnost. Počet výroků o Číně však stoupl v důsledku externích událostí. Jednalo se o **výstavbu amerického radaru** coby součást protiraketové ochrany (poznámky o Číně jako hráči na poli globální politiky), **Olympijské hry v Pekingu** a mezinárodní bojkot jejich oficiálního zahájení (debata o účasti premiéra Mirka Topolánka, který se nakonec zahajovací ceremoniál rozhodl vynechat ze solidarity k Tibetu), neúspěch ČR ve snaze získat pozici nestálého člena v **Radě bezpečnosti OSN** (Čína jako člen Rady bezpečnosti) a především pak **hlasování o vyslovení nedůvěry vládě**. Zde opoziční politik a budoucí předseda vlády Jiří Paroubek (ČSSD) často argumentoval nedostatečně proaktivní vládní politikou vůči Číně, která měla negativně ovlivnit hospodářský růst ČR:

„Když už nedáte na opozici, pane premiére, vezměte si alespoň příklad z pravicového francouzského prezidenta Sarkozyho. Ten do Číny jel a Čína podepsala objednávku na - tuším - 160 airbusů, resp. další smlouvy v řádech miliard eur.“¹⁵

Co se týče lidskoprávní tematiky, bylo toto období taktéž bouřlivé. Strana zelených (SZ) v roce 2008 vystoupila s **Návrhem prohlášení Poslanecké sněmovny u příležitosti 49. výročí povstání v Tibetu**. Tento návrh spustil debatu, která je zdrojem deseti z celkových sedmdesáti výroků o Číně, a silně ji polarizoval. **Ani jedna z těchto zmínek o Číně není neutrální.** V debatě se spolu střetli poslankyně Strany zelených Kateřina Jacques podpořená třemi poslanci ODS a čtyři poslanci KSČM. V hlasování se ovšem všichni poslanci Komunistické strany zdrželi a prohlášení, které mimo jiné vyzývá vládu Číny, aby umožnila přístup zástupcům světových sdělovacích prostředků do Tibetu, zbytek poslanců jednohlasně přijal.

Problematika Tibetu pak vyvolávala emoce i o půl roku později při zdánlivě nesouvisejícím projednávání hospodaření energií. Tato debata, zde reprezentovaná výrokem Martina Bursíka (SZ), dobře ilustruje narativ dichotomie „lidská práva versus ekonomika“, která se v českém diskurzu o Číně vyskytuje již od 90. let:

„Velmi mě mrzí na vystoupení (Zdeňka Jičínského, KSČM), že tady nazval projevy solidarity s porušováním lidských práv v Tibetu a Číně, které byly přesně v souladu s tím, co odsouhlasila tato Sněmovna, totiž

¹⁴ Petr Lachnit, Poslanecká sněmovna, období 2002-2006, 55. schůze, část 81, 19. 4. 2006.

¹⁵ Jiří Paroubek, Poslanecká sněmovna, období 2006-2010, 24. schůze, část 3, 4. 12. 2007.

že při návštěvě čínských představitelů upozorníme na porušování lidských práv, tak jestliže člověk, který je spjat s disentem, tady vystoupí a ve svém věku tady pojmenuje naši politiku, kterou jsme tady realizovali společně s partnery ODS, a my jsme za to vděční, že se tady najde širší koalice lidí, kteří se starají o lidská práva, jestliže toto nazve jako pubertu a jako pubertální vystoupení, tak kdybych měl toto pojmenovat, tak asi s ohledem k jeho věku bych to pojmenoval jinak.¹⁶

Členové Klubu přátel Tibetu v Poslanecké sněmovně, tvořeném především poslanci Strany zelených, později na půdě Sněmovny rozvinuli tibetskou vlajku před delegací poslanců Všečínského shromáždění lidových zástupců ČLR, což vyústilo v odchod delegace. Poslanci KSČM a ČSSD se proti tomuto kroku ohradili. V roce 2010 předložili opět poslanci Strany zelených Prohlášení Poslanecké sněmovny k situaci v Tibetu v roce 2010, které se snažilo upozornit na porušování základních práv Tibetanů.

I tento zákon našel své odpůrce mezi poslanci KSČM, byť větší debata nenásledovala. Tentokrát ovšem zákon neprošel: z přítomných poslanců hlasovalo pro návrh 67, proti bylo 43. Celkově vyjádření týkající se Tibetu zabraly čtvrtinu veškerých výroků k Číně za celé období.

Data ze Senátu v korespondujících obdobích od roku 2008 ukazují, že převážná většina výroků o Číně na jeho půdě byla neutrálních. Zároveň jsou všechny výroky pouhými odkazy na Čínu nebo se jedná o příklad či přirovnání, **a nelze proto říci, že by v daných letech Čína na půdě Senátu představovala téma,** pakliže můžeme ze souboru zřídka výroků vyvozovat závěry.

V následujícím volebním období mezi lety 2010 a 2013 se do Poslanecké sněmovny nedostali poslanci a poslankyně za Stranu zelených, tedy největší proponenti tematiky lidských práv. V daném období se **ani neobjevovaly okolnosti, které by debatu o lidských právech v Číně podněcovaly,** tyto typy komentářů proto z Poslanecké sněmovny téměř zmizely. Počet výroků o Číně se tím proporčně zmenšil o třetinu **a debata se zároveň neutralizovala. Do debaty se promítl narůstající význam Číny v globálním ekonomickém, politickém i bezpečnostním kontextu.** Čína již nebyla rámovaná jako „ekonomicky se rozvíjející země“, nýbrž jako **ekonomická velmoc.** V tomto kontextu jsou výroky převážně neutrální, ačkoliv existují i negativní zmínky, kdy byla Čína uváděna spolu s Ruskou federací jako příklad agresivních, nedemokratických mocností. Do spojitosti s Indií naopak byla Čína dávána v pozitivním, většinou ekonomickém kontextu, například coby perspektivní trh.

Zde je třeba poukázat na osobu tehdejšího premiéra **Petra Nečase, který na ekonomický potenciál Číny upozorňoval, a to v neutrálních tónech.** Svůj **kontroverzní projev o hrozbě „dalajlamismu“¹⁷** pro český export přednesený na zahájení Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně v roce 2012 **na půdě parlamentu nezopakoval. Nelze ovšem říci, že by tehdy vládnoucí ODS měla jednotný, ekonomicky pragmatický přístup k Číně.** Například tehdejší problémy s Čínou stavěnou dálnicí v Polsku nadnesl její člen, Václav Baštyř.

Na potřebu expandovat na východ opakovaně ukazoval také tehdejší opoziční poslanec za ČSSD Bohuslav Sobotka, pozdější premiér: „Bylo by dobře, kdyby vláda v rámci struktury rozpočtu našla možnosti, jak posílit expanzi našich firem na trhy Číny, Indie nebo Brazílie.“¹⁸

Pokračovalo také obviňování tehdejší vlády z nedostatečných ekonomických vztahů s Čínou, jak ilustruje průběh debaty o nevyslovení důvěry

¹⁶ Martin Bursík, Poslanecká sněmovna, období 2006–2010, 38. schůze, část 131, 26. 9. 2008.

¹⁷ „Nečas: Podpora dalajlamismu škodí českému exportu“. ČT24, 10. 9. 2012, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1147149-necas-podpora-dalajlamismu-skodi-ceskemu-exportu>.

¹⁸ Bohuslav Sobotka, Poslanecká sněmovna, období 2010–2013, 25. schůze, část 234, 2. 11. 2011.

vládě premiéra Petra Nečase. Autorem této kritiky byl především opoziční poslanec Jiří Paroubek (ČSSD).

„Podívejte se, pánové, do Švédska, tak to mohlo fungovat s Číňany i u nás! Švédsko s pravicovou vládou má s Číňany kladnou obchodní bilanci. Vláda dělá zahraniční politiku českého státu neprozíravou, neambiciózní, ideologickou, nerespektující národní zájem, tedy český národní zájem, aby mi bylo dobře rozuměno. Žádný jiný!“¹⁹

Do debaty o Číně v tomto období začala **prosakovat také ekologická témata**, zejména ochrana ovzduší. V této tematice Čína sloužila jako negativní příklad velkého znečišťovatele, který nedbá na blaho svého obyvatelstva ani životního prostředí. **Environmentálními otázkami se pak zabývaly i všechny výroky zjištěné na půdě Senátu za období 2014-2016.**

Dosud nejturbulentnější období proměny českého diskurzu o Číně na půdě parlamentu představují roky 2014-2017. V tomto období je patrný vysoký nárůst témat souvisejících s Čínou, **zároveň tyto výroky v nadpoloviční většině představují skutečnou debatu o Číně, nikoli pouhé zmínky nebo odkazy.**

Nová vláda pod taktovkou premiéra Bohuslava Sobotky (ČSSD) a ministra zahraničí Lubomíra Zaorálka (ČSSD) se pustila do **rekonceptualizace české zahraniční politiky**, v jejímž rámci představila také **nový „pragmatický“ přístup vůči Číně**. Ten byl na půdě Poslanecké sněmovny **zastáván především premiérem Sobotkou**.

„Chci také zmínit fakt, že se snažíme posílit ekonomickou diplomacii, snažíme se zlepšit vztahy s rychle rostoucími ekonomikami, zaměřujeme se například na posílení politických vztahů s Čínou. Zrovna v tuto chvíli je v Číně na návštěvě ministr průmyslu a obchodu s početnou podnikatelskou delegací a my pevně věříme, že budeme schopni obchodní vztahy s Čínou posílit a získat do České republiky také nové investory.“²⁰

Nová koncepce zahraniční politiky a obsah jednotlivých česko-čínských smluv se obratem stala terčem časté opoziční kritiky, například ze strany Jiřího Koubka (TOP 09).

„V minulém týdnu se Praha pustila na tenký led zahraniční politiky. Schválila takzvanou sesterskou dohodu mezi Prahou a Pekingem, do které si čínská strana prosadila bod uznávající Tchaj-wan jako nedílnou součást čínského území. Takové prohlášení je výsostně zahraničněpolitické a podle mého názoru dohody mezi municipalitami sem v žádném případě nepatří.“²¹

Novému přístupu k Číně naopak vyjadřoval podporu prezident Miloš Zeman, úřadující od března 2013. Zeman odcestoval do Číny v letech 2014 a 2015 a jeho návštěvy se staly v parlamentu předmětem několika debat. Kritiku vyvolal především jeho komentář pro čínskou televizi²², podle nějž se do Číny přijel „učit,

¹⁹ Jiří Paroubek, Poslanecká sněmovna, období 2010-2013, 39. schůze, část 52, 27. 4. 2012.

²⁰ Bohuslav Sobotka, Poslanecká sněmovna, období 2013-2017, 10. schůze, 12. 6. 2014.

²¹ Jiří Koubek, Poslanecká sněmovna, období 2013-2017, 42. schůze, 3. 3. 2016.

²² Odkaz na video CCTV již není dostupný. Zprostředkovaně např. „Chci se poučit, jak se stabilizuje společnost, řekl Zeman v čínské televizi.“ novinky.cz, 30. 10. 2014, <https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/352107-chci-se-poucit-jak-se-stabilizuje-spolecnost-rekl-zeman-v-cinske-televizi.html>

jak stabilizovat společnost“, nebo jeho přítomnost na kontroverzní vojenské přehlídce. Ačkoliv jako prezident netvoří podle Ústavy zahraniční politiku země, **Zemanova role v utváření parlamentního diskurzu k Číně** byla i přesto **velmi silná**. Poslanci a poslankyně chování hlavy státu na půdě Sněmovny komentovali, ať již v negativním či pozitivním smyslu, jak ukazují výroky Petra Fialy (ODS) a premiéra Sobotky (ČSSD).

„Nebo je tou linií naší zahraniční politiky ta, kterou prezentuje na svých zahraničních cestách prezident Miloš Zeman? Abychom se učili od Číny, klaněli se Rusku a další podobné věci, které nám pan prezident na veřejnosti a v zahraničí prezentuje?“²³

„Rozhodně nesouhlasím s tím, že návštěva prezidenta v Číně byla ostudou naší zahraniční politiky. Já si myslím, že návštěva prezidenta v Číně byl diplomatický politický úspěch a byl to také ekonomický úspěch.“²⁴

V roce 2016 pak do České republiky přijel čínský prezident Si Ťin-pching, jehož návštěva byla jedním z nejvíce diskutovaných témat ve vztahu k Číně v daném volebním období. Politici komentovali především chování čínských občanů vítajících svého prezidenta, jednání českých občanů, kteří proti návštěvě protestovali s vlajkami Tibetu, a postup Policie ČR.

Na půdě Sněmovny bylo rovněž diskutováno přijetí tibetského dalajlámy ministrem kultury Danielem Hermanem (Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová, KDU-ČSL), následované Prohlášením čtyř ústavních činitelů, jež podepsal prezident Miloš Zeman, předseda Senátu Milan Štěch (ČSSD), předseda Poslanecké sněmovny Jan Hamáček (ČSSD) a předseda vlády Bohuslav Sobotka (ČSSD). Prohlášení, které ujišťovalo o respektu politiky jedné Číny, však mezi členy Poslanecké sněmovny i Senátu výrazně negativně rezonovalo. Část senátorů se od tohoto prohlášení dokonce distancovala.

Po letech soustředění se na ekonomická témata se Senát v tomto období navrátil k tématu obhajoby lidských práv. Reformovaná zahraniční politika České republiky vůči Číně byla na jeho půdě podrobována silné kritice optikou hodnot. Senát dokonce vyzval Poslaneckou sněmovnu k respektu vůči lidským právům skrze Usnesení k zahraniční politice ČR, v němž se píše: „(Senát) vyzývá vládu České republiky, aby respektovala koncepci zahraniční politiky vlády České republiky ze 13. července 2015, která jako jeden ze svých globálních cílů definuje ‚lidskou důstojnost včetně lidských práv‘.“²⁵

Pozitivní výroky o Číně byly v obou komorách parlamentu oproti negativním nebývale málo početné. Obranu nového přístupu k Číně zastával prakticky pouze premiér Bohuslav Sobotka, za zřídka výpomoci kolegů z ČSSD a poslanců KSČM. Sobotka opakovaně zmiňoval ekonomické výhody spolupráce s Čínou, jako jediný zmínil formát 16+1. Tváří v tvář kontinuálním problémům, které podkopávaly legitimitu redefinovaného přístupu k Číně, však byla obhajoba Číny stále obtížnější. Kromě nové koncepce české zahraniční politiky, výroků Miloše Zemana a nového přístupu k lidským právům v Číně byla vláda nucena s postupem času hájit také aktivity čínské kontroverzní společnosti CEFC, ke konci mandátu se navíc znovu objevilo varování českých tajných služeb, konkrétně Bezpečnostní informační služby (BIS), před čínským vlivem.

²³ Petr Fiala, Poslanecká sněmovna, období 2013-2017, 23. schůze, 4. 12. 2014.

²⁴ Bohuslav Sobotka, Poslanecká sněmovna, období 2013-2017, 19. schůze, 30. 10. 2014.

²⁵ „Usnesení Senátu k zahraniční politice ČR ve vztahu k Čínské lidové republice“, Senát Parlamentu České republiky, usnesení Senátu z 2. schůze, 30. 11. 2016.

Právě tyto důvody způsobily, že debata o Číně byla v tomto období negativnější než kdy předtím.

Vzestup negativních komentářů o Číně se zdá být kontinuálním trendem, společně s vymizením pozitivních referencí. V posledním analyzovaném období (od listopadu 2017 do prosince 2018) byla přesně polovina zmínek o Číně neutrálních, ve druhé polovině převažovaly negativní nad těmi pozitivními v poměru 9:1. Neutrální výroky se znovu nejčastěji týkaly ekonomiky či globálního dění, zatímco negativní většinou obsahují kritiku čínských zpravodajských služeb operujících na českém území (dle výročních zpráv BIS), případ Huawei či čínské environmentální prohřešky v souvislosti s Pařížskou klimatickou dohodou.

I za toto krátké období byla Čína zmíněna netypicky mnohokrát. Z dat je tedy zřejmé, že v České republice lze pozorovat nový trend parlamentního diskurzu vůči Číně, který je po konfrontaci s touto mocností bohatší, informovanější a konkrétnější, zároveň však také negativnější.

Následující vizualizace zobrazuje témata v debatě o Číně v Senátu. Téma Číny zde bylo diskutováno výrazně méně. Za všechna období (11 volebních období mezi lety 1993-2018) bylo nalezeno pouze 105 relevantních výroků o Číně. Výroky senátorů a senátorek se týkaly zejména čínské ekonomiky. Druhou nejpočetněji diskutovanou kategorií témat ve vztahu k Číně byla v Senátu otázka Tibetu, následovaná obecnými referencemi k česko-čínským vztahům, české zahraniční politice vůči Číně a lidským právům.

Graf 4: Zastoupení témat zmiňovaných v souvislosti s Čínou v Senátu Parlamentu ČR (1993-2018)

ZASTOUPENÍ TÉMAT ZMIŇOVANÝCH V SOUVISLOSTI S ČÍNOU V SENÁTU PARLAMENTU ČR (1993-2018)

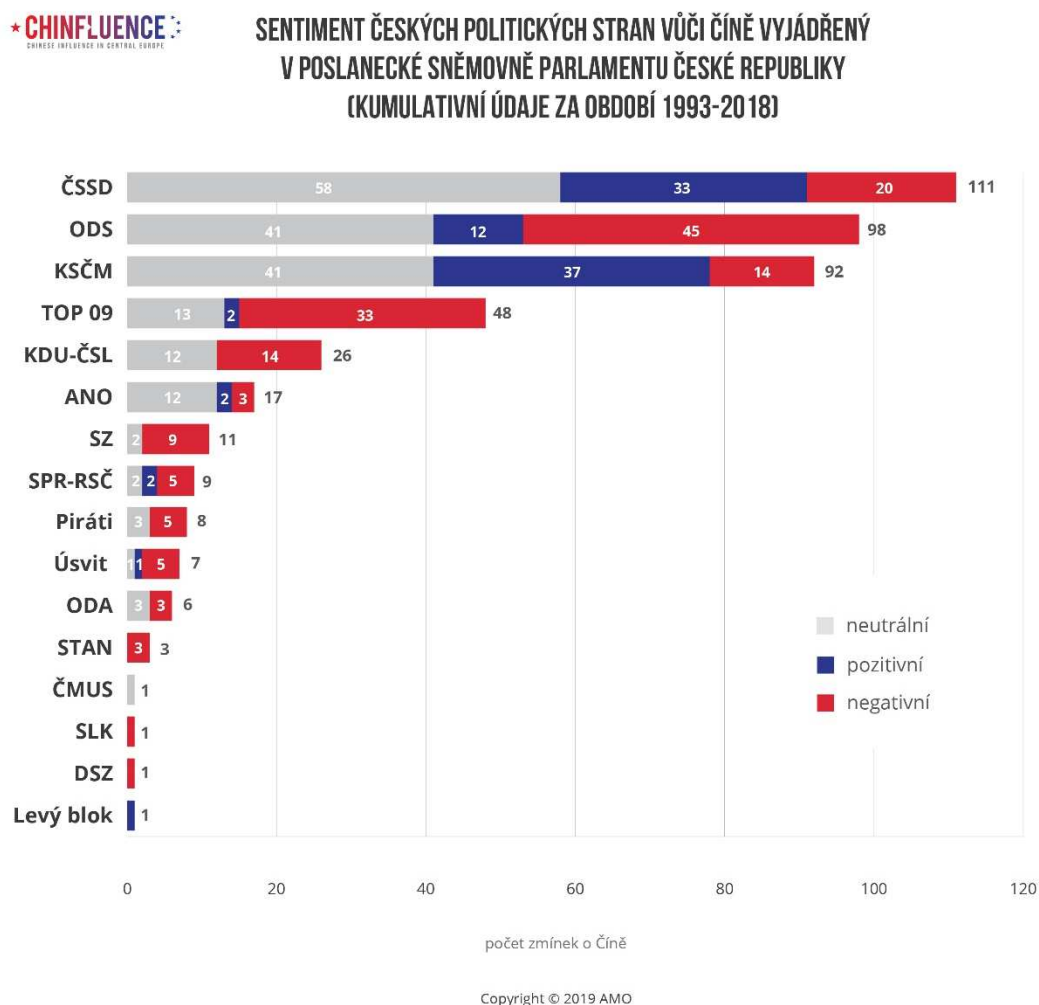

Kdo ovlivňuje český parlamentní diskurz o Číně?

Politické strany v českém parlamentu zastávají vůči Číně různorodé pozice. Dělicí linie mezi nimi není jednoznačná, **nelze** proto přesvědčivě **redukovat českou parlamentní debatu o Číně na pravolevou dimenzi**. Některé ze stran si ovšem v průběhu let vyprofilovaly vůči Číně více negativní či pozitivní pozice nežli jiné.

Graf 5: Sentiment českých politických stran vůči Číně vyjádřený v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (kumulativní údaje za období 1993-2018)

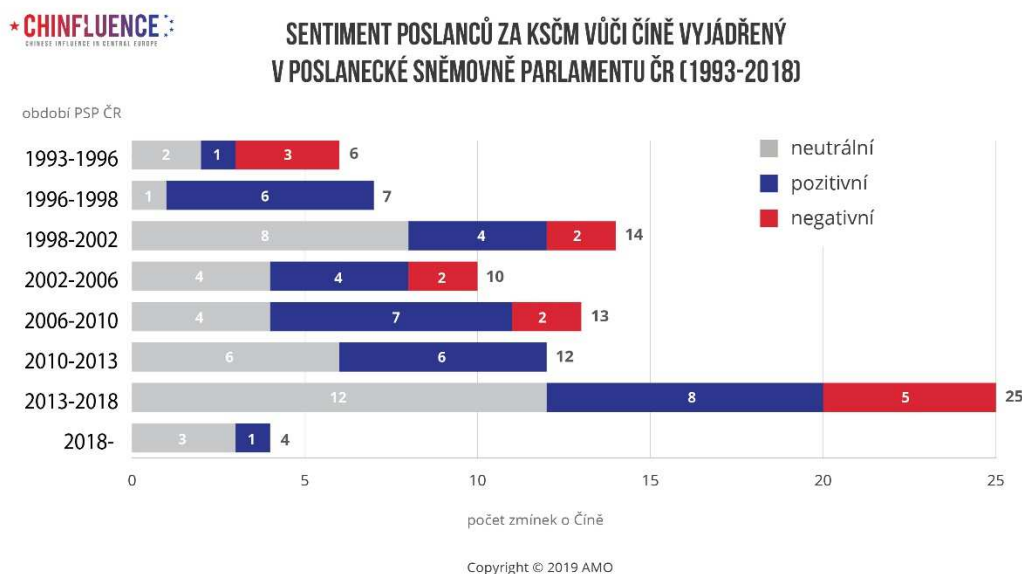

Mezi stálé kritiky Číny patří poslanci a poslankyně za TOP 09 v čele s Miroslavem Kalouskem, KDU-ČSL a Strany zelených, jejichž výroky o Číně nicméně byly limitovány na období předsednictví Martina Bursíka. **Spíše kriticky se o Číně vyjadřuje také ODS. Pozitivnější přístup k Číně lze pozorovat u ČSSD**, během jejíž vlády došlo k obratu české zahraniční politiky vůči Číně. **Poslanci KSČM vyjadřovali výrazně pročínské pozice napříč volebními obdobími**. Přestože si na své konto připsali také několik negativních výroků, většinou se jednalo o vyjádření odkazující k nehumánnímu zacházení se zvířaty, vysoké

produkci emisí či špatným pracovním podmínkám. Právě poslanci KSČM nejčastěji vystupují proti kritice Číny v lidskoprávních či ekonomických otázkách.

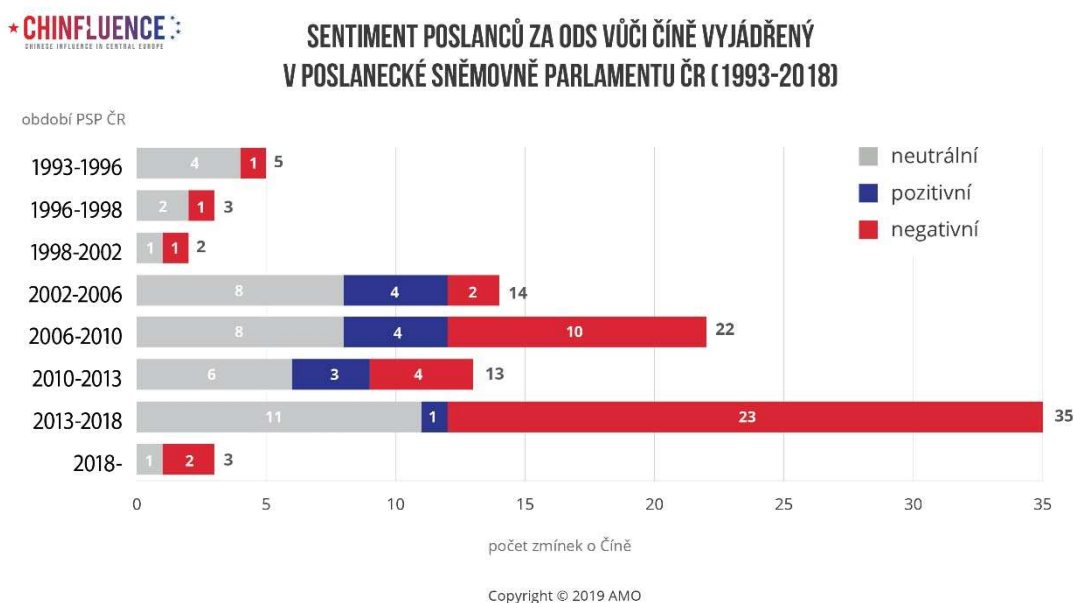
Graf 6: Sentiment poslanců za KSČM vůči Číně vyjádřený v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (1993-2018)

TOP 09 a ODS coby strany pravého středu se obecně projevují více kriticky vůči Číně, a to i kvůli ideologické averzi k jejímu autoritářskému politickému systému, zatímco strany stojící na levé straně politického spektra vykazovaly opačné tendence. Přestože se tedy nabízí vysvětlení, že levicové strany mají větší tendenci podporovat Čínu, zatímco ty pravicové inklinují ke kritice skrze lidská práva a hodnoty, takové závěry by byly zavádějící. **V případě ODS – a stejně tak v případě ČSSD – lze pozorovat vnitřní názorovou diverzitu a také flexibilitu přístupu k Číně v čase.** Zatímco TOP 09 zastává jasně vyprofilovaný set hodnot spojených s ochranou lidských práv a podporou národnostních a politických nároků Tibetu, ODS prokázala tendence, jež lze označit za jakýsi „pragmatický komercialismus“, a to především v obdobích předsednictví Mirka Topolánka a Petra Nečase. Sílicí ekonomika Číny v kontrastu s ekonomickou krizí v roce 2008 přirozeně představovala příležitost, o jejíž využití byl členy ODS v průběhu let naznačen zájem, byť nebyl materializován.

Graf 7: Sentiment poslanců za ODS vůči Číně vyjádřený v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (1993-2018)

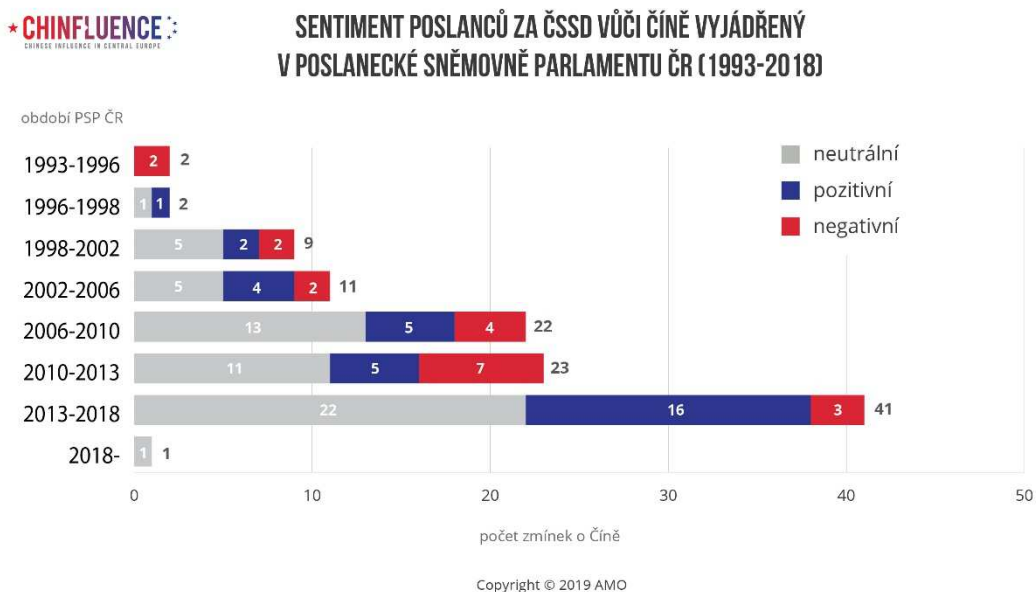

S příchodem Číny do regionu střední a východní Evropy dostala Česká republika reálnou příležitost zlepšit vztahy s Pekingem. Přibližně v ten samý moment se moci ujala levicová vláda ČSSD v čele s Bohuslavem Sobotkou. Nově navázané českočínské vztahy však doprovázely četné nezdary a nesplněné sliby. Tyto okolnosti daly opoziční ODS prostor pro intenzivní kritiku vládního konání. **Strmý nárůst kritických výroků lze proto připsat opozičnímu postavení strany spíše než ideologickému přesvědčení ze strany ODS.**

Samotná ČSSD zastávala ve svém přístupu k Číně v dřívějších obdobích ambivalentní, nesoustřednou pozici, velmi podobnou té, kterou měla ODS. V období mezi lety 2010 a 2013 převažovaly mezi poslanci za ČSSD negativní zmínky o Číně nad pozitivními. **Až celková změna přístupu české zahraniční politiky pod taktovkou premiéra Bohuslava Sobotky obrátila tento trend opačným směrem, přičemž sám Bohuslav Sobotka je zodpovědný za drtivou většinu pozitivních výroků na půdě Poslanecké sněmovny za dané období (2014-2017).** Ani Miloš Zeman, který byl sociálnědemokratickým premiérem v letech 1993 až 1996, neprojevoval zprvu žádné pročínské nadšení. Změnu jeho postoje lze datovat do jeho prezidentských let, v nichž mu čínský prezident Si Ťin-pching projevoval náklonnost.

Graf 8: Sentiment poslanců za ČSSD vůči Číně vyjádřený v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (1993-2018)

Při tvorbě diskurzu o Číně se na časové ose zrodili **dva jednoznační obhájci** pročínské pozice. Jsou jimi **Bohuslav Sobotka**, dřívější předseda ČSSD, a **Vojtěch Filip**, lídr KSČM. Na stejné straně barikády s nimi stál také sociální demokrat **Jiří Paroubek**, jehož pozitivní výroky se většinou sestávaly z výčitek pravicové vlády kvůli nedostatečnému vztahu s Čínou, a poslanci komunistické strany **Miroslav Randsdorf** a **Pavel Kováčík**. Na druhé straně přístupu k Číně stojí předseda TOP 09 **Miroslav Kalousek**, coby hlas ideové opozice českého příklonu k Číně. Po jeho boku v tvorbě negativních komentářů stojí kolega z TOP 09 **František Laudát** a také členové ODS **Zbyněk Stanjura**, **Jan Zahradník** a **Miroslava Němcová**, která komentovala především průběh návštěvy Si Ťin-pchinga a varování BIS před čínskými aktivitami v ČR.

Pokud jde o současnou vládu, názory premiéra **Andrej Babiše** se dosud pohybují většinou v neutrálních výroci. **V předchozím volebním období, kdy byl Babiš ministrem financí, se poslanci ANO k Číně prakticky nevyjadřovali.** Další relativní nováčci v českém parlamentu, jako **Svoboda a přímá demokracie Tomio Okamura** (SPD) a **Piráti**, se profilují spíše směrem k negativnímu postoji vůči Číně, ačkoliv ani pro jednu ze stran se nejedná o hlavní téma.

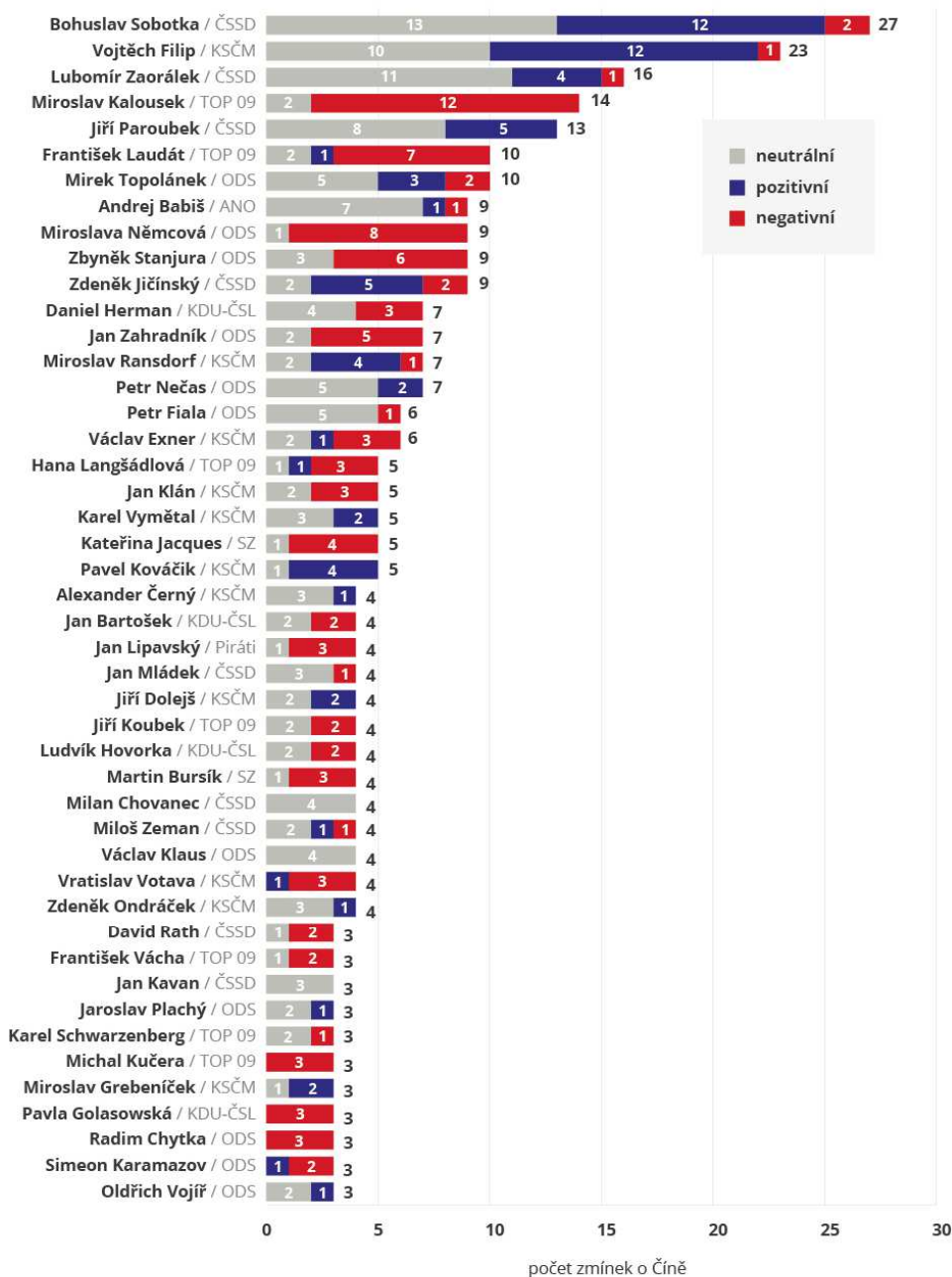

Graf 9: Sentiment vyjádřený v diskuzích o Číně v PSP ČR (kumulativní data pro 1993-2018)

SENTIMENT VYJÁDŘENÝ V DISKUZÍCH O ČÍNĚ V PSP ČR (KUMULATIVNÍ DATA PRO 1993-2018)

jméno a příjmení / politická strana

Na základě analýzy stenoáznamů debat v PSP ČR bylo identifikováno 151 osob (poslankyň, poslanců, členů vlády apod.), které se vyjadřovaly k Číně v 8 volebních cyklech (1993-12/2018). Pro účely vizualizace byly vybrány jen osoby, které v analyzovaném období hovořily nejméně třikrát.

Copyright © 2019 AMO

Závěr

Ačkoliv diskurz vůči Číně na půdě Parlamentu České republiky je na první pohled ideologicky podbarvený, nelze jej vnímat skrze dichotomii „byznys versus hodnoty“ nebo jej redukovat na pravo-levé rozložení politického spektra.

Čína v Parlamentu nejdříve nepředstavovala větší téma a až do posledního období se vyjádření o ní redukovaly na letmé odkazy či přirovnání. Přestože tyto zmínky nabývaly na intenzitě s rostoucím ekonomickým a globálním politickým významem Číny, skutečným tématem se Čína nestala až do jejího vstupu do regionu střední a východní Evropy v roce 2012. Zda bude Čína politizovaným tématem i nadále, nebo bylo minulé volební období anomálií, odpoví až následující roky.

Jen okrajově byla témata související s Čínou nadnesena v českém zákonodárném prostředí již od devadesátých let. Ačkoliv tyto zmínky jasně ilustrují tehdejší pohled na Čínu jako na „komunistickou zemi“, v níž jsou „porušována lidská práva“, občasné jednovětné odkazy se nekvalifikují jako politická debata. Odkazy na lidská práva od roku 1996 postupně ustupovaly dalším, zejména ekonomickým tématům, přičemž tento trend byl završen v roce 2008, kdy byla Čína rámována spíše jako rozvíjející se či již rozvinutá ekonomika, s níž je třeba navázat lepší obchodní vztahy. Ani tento narativ ovšem nepřerostl ve větší politickou debatu. Tu v daném období rozpoutaly pouze protesty Strany zelených proti porušování lidských práv v Tibetu.

S levicovou vládou Bohuslava Sobotky, která s Čínou od roku 2014 navázala užší vztahy, přišel i pozitivní diskurz o Číně coby o zásadním elementu českého hospodářského rozvoje. Čína se poprvé stala tématem skutečné politické debaty, jež by se netýkala (primárně) ideových otázek. Kritika, která ohledně česko-čínského sblížení následovala, byla také mířená na konkrétní kroky vlády, prezidenta nebo čínské strany.

S tím, jak se „čínský sen“ načrtnutý vládou premiéra Sobotky vzdaloval realitě, zintenzivňovala se i tato kritika. V období, kdy odstartovaly problémy společnosti CEFC, ústředního hráče čínských investic v České republice, již českočínské sblížení nenacházelo své obhájce. Zároveň nelze ignorovat další, stále body kritiky, jako jsou environmentální problematika či pozice Číny v globálním mocenském rozložení, v němž je českými poslanci často přirovnávána k Rusku jako protipólu Severoatlantické aliance. Negativní diskurz vůči Číně v Poslanecké sněmovně proto nelze nahlížet jako set ideologicky motivovaných předsudků.

Ochrana lidských práv v Číně, sympatie s politickými nároky Tibetu a hodnotově orientovaná politika byly v české zahraniční politice zakořeněny od prvního volebního období a jsou součástí české zahraničněpolitické tradice. Tato témata sice nebyla v parlamentu vždy aktivně debatována, o to častěji však na ně bylo odkazováno jako na konstantu. Je proto nasnadě, že v období intenzifikace česko-čínských vztahů téma lidských práv rezonovalo v obavách o podobu nové české zahraniční politiky.

Tato zahraničněpolitická tradice v přístupu k Číně je opakovaně kritizována jako zpátečnická a často srovnávána s výhodností ekonomické diplomacie a rozvoje obchodních vztahů s Čínou. To vytváří politický pat, ve kterém jsou politici se snahou o zlepšení ekonomických vztahů s Čínou automaticky kritizováni za amorální „kolaboraci“, zatímco kritici porušování lidských práv jsou obviňováni z poškozování českého hospodářství. Jak ukazují data, škodlivý narativ dichotomie „lidská práva versus ekonomika“ je v české politické debatě o Číně přítomný již od 90. let.

Současný diskurz o Číně se do určité míry zbavil historické negativity a kritika vůči Číně v parlamentu je v posledních letech mnohohrstevnatá a konkrétní. Diskurz vůči Číně proto nelze interpretovat jen jako návrat ke kritice

Číny na základě porušování lidských práv. Diskurz prošel změnou od hodnotově založené kritiky, přes náhled na Čínu jako na ekonomickou příležitost až k času očekávání přílivu investic, aby byl nyní podrobován kritice za mnohá konkrétní selhání. **Český parlamentní diskurz je nyní tvořen skutečnou politickou debatou, namísto jednoduchých odkazů na předem dané předpoklady o Číně.**

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Alžběta Bajerová

Alžběta Bajerová je analytičkou Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), kde se podílí na projektech ChinfluenCE a China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE). Zaměřuje se na čínskou zahraniční politiku, vztahy mezi Čínou a Ruskem, vlivové operace, kybernetickou bezpečnost a problematiku dezinformací.

alzbeta.bajerova@amo.cz

Ivana Karásková

Ivana Karásková je analytičkou Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), kde koordinuje projekty ChinfluenCE a CHOICE. Věnuje se čínské zahraniční a bezpečnostní politice, evropsko-čínským vztahům a bezpečnosti v severovýchodní Asii. Na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy přednáší kurzy zaměřené na Čínu.

ivana.karaskova@amo.cz

[@ivana_karaskova](https://twitter.com/ivana_karaskova)

Policy paper vznikl v rámci projektu „Promoting Understanding and Awareness of Chinese Influence in Central and Eastern Europe” (ChinfluenCE, CHOICE) podpořeného National Endowment for Democracy (NED).